

Sat	Sun	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat
1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Sanskrit Honours, CC-13

Week - 24 (162-204)

JUN ■ MON

10

6th Semester - 2024

Date - 02/07/2025

4. (क) दशनिष्कण्ड का व्याख्यातिः ? कानि
तत्र तद्व्याख्यानानि ?

Ans: - दश निष्कण्ड इति दशधातोरुत्तरं भूदे-
प्रत्ययान्तरं कर्तव्यं दशनिष्कण्ड व्याख्यातिः ।
अर्थः - एतन्नाम्ना अर्थात्तुलनां तद्व्याख्यानं
ननु तत्र दश निष्कण्डम् ।

व्याख्यानानि षट् । यथा - आर्याः, एतानः,
गुणः, वैशेषिकः, पूर्वमीमांसा, उत्तरमीमांसा इति ।

(ख) एका नाम बहुवचनः ? तद्व्याख्यानं कः बहुवचनी ?

Ans: - एतन्नाम्ना दशनिष्कण्डं भूदे-
प्रत्ययान्तरं तत्र दशनिष्कण्डम् । बहुवचनी । अतः
बहुवचनीनां निगुणप्रतीकत्वं बहुवचनः ।

तद्व्याख्यानं आर्याः, पूर्वमीमांसा, गुणः, वैशेषिकः,
उत्तरमीमांसा, वैशेषिकबोद्धाः, वैशेषिकबोद्धाः, अथवा दशनिष्कण्डम् ।

(ग) तद्व्याख्यानं एकं तत्र एकवचनम् ?
अथवा दशनिष्कण्डम् एकं ?

Ans: - तद्व्याख्यानं अथवा दशनिष्कण्डम् एकवचनम् ।
तद्व्याख्यानं दशनिष्कण्डम्, दशनिष्कण्डम्, अथवा दशनिष्कण्डम् ।

(घ) अथवा दशनिष्कण्डम् किम् ? अथवा दशनिष्कण्डम्
अथवा दशनिष्कण्डम् ?

The truest wisdom is a resolute determination. - Napoleon Bonaparte

11

JUN ■ TUE

Week - 24 ■ (163-203)

June 2024

Sun	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat
30						
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29						

Ans: - अभ्यासः कर्तुः अभ्यासम् इति अभ्यासो लक्षणम् ।
न्यायिका ब्रह्मणि अभ्यासं अभ्यासनि प्रीतिरिति ।
 तानि मया - अगुह्यम्, अनुमानम्, उल्लेखम्,
 शक्यत्वम् ।

(७) एका नाम द्वैतवादः ? एकन दार्शनिक-
 असुदाम्यन द्वैतवादः प्रीतिः ?

Ans: - यस्मिन् भूतवाद जगति प्रधानतः तद्ब्रह्म-
 प्रीतिरिति, आत्मा भूतवादः द्वैतवादः इति
 कथ्यते । आध्यात्मिक असुदाम्यन द्वैतवादः
 प्रीतिः । तस्मात् पुरुषः प्रकृतिरिति
 शैलिके तद्ब्रह्मम्, अस्ति ।

(८) कश्चात् अस्कार्यादी ? अस्कार्यादस्य लक्षणम्

Ans: - आध्यात्मिक असुदाम्यः अस्कार्यादी ।
 कार्यस्य सात्त्विकः पूर्वः कारणं विना इति अस्कार्य-
 वादस्य लक्षणम् । ~~असु~~ आध्यात्मिकस्य
 अस्कार्यादी लक्षणम् -

“असदकर्तृत्वाद्भादान्तराद् अस्कार्यालवात् ।
 शक्यं शक्यकर्तृत्वात् कारणात्वात् अस्कार्यम् ॥” इति ।

(९) कारनकर्तृत्वात् तद्ब्रह्मम्, एतन्नीयम् ।

Ans: - १) एकस्य कार्यस्य ब्रह्मणि कारनानि अस्ति ।
 अतः एकस्य कार्यस्य एकस्य कर्तृत्वं विद्यते ।

२. कारनं, विविधं, असंख्यं अस्ति अस्कार्यादिभिर्ब्रह्मात् ।

If you don't run your life, somebody else will - John Atkinson

Notes

Appointment

Meeting

14N01

Sun	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat
30	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	1	2	3	4

Ans: अविग्रहस्य हेतुत्वात् बुद्धिर्ज्ञानम् । इति
इहः न कर्मम् ।
बुद्धिः आत्मानि अमवाप्यमकरोन
वर्तते ।

(क) व्याप्तिज्ञाने परामर्शस्य शुरुद्धमाप्ति न सति
परिहारनीयम् ।

Ans: व्याप्तिज्ञाने - परामर्शस्य शुरुद्धमाप्ति । अनुमिति
अतीतानामतीतदिष्टुत्वेन निश्चय
अनुसन्धानात् निश्चय न कर्मम् । अतः
व्याप्तिज्ञानमिति परामर्शः । अनुसन्धाने अनुमिति
कर्मम् । परंतु करनर व्याप्तिज्ञान
परामर्शस्य अकरोन सति ।

(ख) आदाहरनः परामर्श लक्षणं अद्यम् ।

Ans: अदिक्कआद्यावान् परामर्शः । यथा - धूमवात्र
हेतु परवत् परामर्शः ।

(ग) एका नाम हेतुतादात्म्यः ? उक्तं हेतुः लक्ष्मणीयाः ।

Ans: अनुमिति हेतुवत् आदाहरे इति
हेतुतादात्म्यः । हेतुनिष्ठा दासाः इत्यर्थः ।

हेतुतादात्म्यः परामर्श । यथा - अवादिचारः,
विकृष्टः, अष्टप्रतिपक्षः, आदिः वापिजल्लुटि ।

(घ) अनुमानप्रमाणस्य लक्षणं अद्यम् ।
आप्तलक्षणा कार्यः ?

We can't help everyone, but everyone can help someone. - Ronald Reagan

Sun	Mon	Tue	Wed	Thu	Fri	Sat
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Ans. અનુભિતિકરમનુમાનમ્ । નવામજિન્યઃ
જ્ઞાનમનુભિતિઃ ।

અનુભુ યથાર્થવકા । અમજમાદચિત્તિઆશ્ચર્યઃ
જ્ઞઃ અનુઃ જ્ઞઃ પ્રતિ જ્ઞઃ યઃ વાક્યમુદ્ધારમ્ભતિ,
તઃ યજ્ઞઃ અજ્ઞઃ જ્ઞઃ પ્રમાનઃ હેતુઃ । જ્ઞઃ
અતઃ અમાનિદામશ્ચુ જ્ઞઃ અશ્ચુઃ ।

—x—